

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی

کتاب‌مربی - ۵

تبیین برنامه زبان آموزی کودکان پیش دبستانی در مناطق دوزبانه

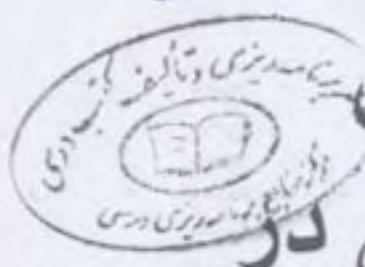
راهنمای طراحی و تدوین محتوای زبان آموزی در مناطق دوزبانه

مؤلف: فریده عصار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۹
ج. ۵

تبیین

برنامه زبان آموزی

کودکان پیش دبستانی در

مناطق دو زبانه

راهنمای طراحی و تدوین محتوای

زبان آموزی در مناطق دو زبانه

(و زبان دوم)

مؤلف: فریده عصاره

تصویرگر: میثم موسوی

همکاران در تهیه نمونه واحد یادگیری:

مونا بافته دمنه - حمیرانیاورانی - کبری بابایی

کبری مالمیر - سمانه خداوردی - کیومرث سلطانی

عصاره فریده، ۱۳۹۱.	سرشناسه
تبیین برنامه زبان آموزی کودکان پیش‌دبستانی در مناطق دوزبانه - مؤلف فریده عصاره	عنوان و نام پدیدآور
تصویرگر مبهم موسوی همکاران در تهیه نمونه واحد یادگیری مونا بافته دمنه - [و دیگران]؛	
[برای] سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش	منشخصات نشر
تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)، ۱۳۹۱	منشخصات ظاهری
۱۰۲ ص. مصور (رنگی).	شابک
۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۰۴۶۴-۳	وصفیت فهرست‌نویسی
میا	پانداخت
همکاران در تهیه نمونه واحد یادگیری مونا بافته دمنه، حمیرا نیلورانی، کبری بابایی، کبری مالمیر	
سماه خلدوری، کیومرث سلطانی	موضوع
زبان - راهنمای آموزش - روش نو زبانه	موضوع
زبان - راهنمای آموزش (قبل از مدرسه)	موضوع
آموزش قبل از مدرسه	شاسه افزوده
موسوی، مبهم	شاسه افزوده
بافته دمنه، مونا	شاسه افزوده
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)	ردیف‌بندی کنگره
۱۳۹۱ ت ۶ ع ۲۵ / ۲۵۲	ردیف‌بندی دیوبی
۳۷۰/۱۱۷۵:	شماره کتابشناسی ملی
۲۸۸۵-۱۰:	

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
وزارت آموزش و پرورش

تبیین برنامه زبان آموزی کودکان پیش‌دبستانی در مناطق دوزبانه

راهنمای طراحی و تدوین محتوای زبان آموزی در مناطق دوزبانه (و زبان دوم)
مؤلف: فریده عصاره

تصویرگر: مبهم موسوی

گرافیسیت: فرشید پیمان پو

چاپ اول: ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی از: خانه چاپ - اصفهان

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ محفوظ است

شابک ۳ - ۰۴۶۴ - ۰۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN 978-964-08-0464-3

نشانی: تهران: خیابان سبهد قرنی، پل کریمخان زنده، کوچه شهید محمود حقیقت‌طلب، شماره ۸

تلفن: ۰۲۲۴۰۳۳۴۰۸۸۱۰۰ دورنویس (فاکس): ۰۲۲۸۰۳۸۹۰۸۸۹

www.cmma.ir

فهرست مطالب

۸	پدیده
۱۱	گفتار اول: دوزبانگی
۱۱	فصل اول: کلیاتی پیرامون دوزبانگی
۱۲	۱/۱ - شیوه‌های دو زبانه شدن
۱۲	الف) دوزبانگی طبیعی
۱۳	ب) دوزبانگی مدرسه‌ای
۱۴	۱/۲ - برتریهای دو زبانگی
۱۴	الف) شناختی
۱۵	ب) اجتماعی - ارتباطی
	فصل دوم: مسائل کودکان مناطق دو زبانه ایرانی
۱۶	در ورود به مدرسه
۲۳	گفتار دوم: تبیین برنامه زبان‌آموزی در مناطق دوزبانه
۲۳	فصل سوم - رویکرد برنامه
۲۴	۳/۱ - رویکرد درک - بنیاد
۲۵	۳/۲ - رویکرد ارتباطی
۲۶	۳/۳ - رویکرد شفاهی - موقعیتی
۲۷	۳/۴ - رویکرد عاطفی - انسانی
۲۸	فصل چهارم: اهداف برنامه درسی زبان‌آموزی در مناطق دوزبانه
۲۹	۴/۱ - اهداف کلی

۲۹	الف) کسب توانش زبانی و ارتباطی به زبان فارسی
۲۹	ب) ارتقای نگرش مثبت به زبان فارسی
۲۹	۴/۲- توانش زبانی و توانش ارتباطی
۳۱	۴/۳- اهداف جزئی
۳۱	۴/۳/۱- گوش دادن
۳۳	۴/۳/۲- سخن گفتن
۳۶	۴/۳/۳- آمادگی برای خواندن و نوشتن
۳۶	الف- آمادگی برای خواندن:
۳۷	ب- آمادگی برای نوشتن

۳۹ فصل پنجم: محتوا در برنامه درسی زبان آموزی در مناطق دو زبانه

۴۰	۵/۱- ماهیت و چارچوب محتوا در برنامه
۴۰	۵/۲- ساختار فعالیت
۴۰	۵/۲/۱- مرحله اول: پیش فعالیت
۴۱	۵/۲/۲- مرحله دوم: فعالیت اصلی
۴۱	۵/۲/۳- مرحله سوم: پس فعالیت
۴۲	۵/۳- چارچوب محتوایی یک واحد یادگیری (فعالیت)
۴۲	۵/۳/۱- انتخاب واژگان
۴۲	الف- واژگان پایه
۴۲	ب- واژگان مشترک
۴۲	پ- واژگان کتاب‌های پایه اول
۴۴	ت- واژگان جدید
۴۴	۵/۳/۲- معیارهای انتخاب واژه‌های مناسب برای کودکان
۴۴	الف- بسامد
۴۴	ب- تناسب لغات با زبان آموزان
۴۵	پ- مترادفها
۴۵	ت- کلمات شامل
۴۵	ث- شبکه معنایی
۴۶	۵/۳/۳- کارکردهای زبان فارسی
۴۷	۵/۳/۴- معیارهای انتخاب کارکردهای مناسب برای کودکان

۴۹	انتخاب ساختارهای زبانی ۵/۳/۵
۵۰	معیارهای انتخاب ساختارهای مناسب برای کودکان ۵/۳/۶
۵۰	نکات مربوط به انتخاب و تدوین محتوا ۵/۴
۵۰	اشکال مختلف تهیه محتوا ۵/۵
۵۰	از پیش آماده ۵/۵/۱
۵۱	تغییر در متنهای از پیش آماده ۵/۵/۲
۵۱	الف- افزودن
۵۱	ب- کم کردن
۵۲	پ- ساده سازی
۵۲	مؤلف ساز ۵/۵/۳
۵۲	زبان انتخابی برای فعالیت ۵/۶
۵۳	گونه گفتاری و نوشتاری زبان ۵/۶/۱
۵۵	اصول و معیارهای عمومی ناظر بر انتخاب محتوا ۵/۷
۵۶	اصول و معیارهای عمومی ناظر بر سازمان دهی محتوا ۵/۸

فصل ششم: روشها در برنامه درسی زبان آموزی در مناطق دوزبانه ۵۸

۶/۱- اصول قابل توجه در به کارگیری روشها ۵۹

فصل هفتم: ارزشیابی در برنامه درسی زبان آموزی در مناطق دوزبانه ۶۳

فصل هشتم: شقوق استفاده از فعالیتها و واحدهای یادگیری

زبان آموزی برای کودکان مناطق دوزبانه: ۶۵

گفتار سوم: روند طراحی و تولید یک واحد یادگیری زبان آموزی در مناطق دوزبانه ۶۹

فصل نهم: طراحی و تهیه نقشه واحد یادگیری (فراهم کردن مقدمات

و ملزومات یک واحد یادگیری) ۷۱

۹/۱- انتخاب موضوع ۷۱

۹/۱/۱- انتخاب زیرمجموعه های موضوع ۷۲

۹/۱/۲- معیارهای مهم در انتخاب موضوع ۷۲

- ۷۲ الف) ویژگیهای کودکان
- ۷۳ ب) شرایط اقلیمی، فرهنگی، اجتماعی در نظر گرفته شود
- ۷۴ پ) در نظر گرفتن امکانات
- ۷۴ ۹/۲ - مشخص کردن اهداف
- ۷۴ ۹/۳ - تعیین چارچوب محتوایی
- ۷۴ ۹/۴ - انتخاب نوع فعالیتها در یک واحد یادگیری
- ۷۴ ۹/۵ - زمان در نظر گرفته شده برای اجرای یک واحد یادگیری
- ۷۴ ۹/۶ - جدول انتظارات و محدوده محتوا در یک واحد یادگیری

۷۷ فصل دهم: تدوین یک فعالیت

۷۸ فصل یازدهم: دستورالعمل مربی

۷۹ فصل دوازدهم: ارزیابی از واحد یادگیری

- ۸۰ ۱۲/۱ - معیارهای بررسی واحد یادگیری زبان آموزی در مناطق نوزبانه
- ۸۰ الف - فرم شماره ۱ - معیارهای اجرایی
- ۸۱ ب - فرم شماره ۲ - معیارهای محتوایی

۸۳ ضمایم

- ۸۳ ۱ - یک نمونه واحد یادگیری زبان آموزی با موضوع کوچه
- ۸۵ ۲ - چارچوب محتوا در واحد یادگیری
- ۸۶ ۳ - فعالیت شماره ۱: قصه
- ۹۲ ۴ - فعالیت شماره ۲: مکالمه
- ۹۶ ۵ - فعالیت شماره ۳: کاردستی
- ۹۹ ۶ - فعالیت شماره ۴: نمایش خلاق
- ۱۰۲ ۷ - فعالیت شماره ۵: مکالمه مقایسه‌ای

فهرست منابع مورد استناد

- ۱- مدرسی، یحیی، درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان، مؤسسه تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۴.
- ۲- رایش، واین، برخورد زبانها، ترجمه حمید سرهنگیان، تبریز، ۱۳۵۵.
- ۳- عصاره، فریده، بررسی مشکلات زبان‌آموزی، کودکان پایه اول ابتدایی در مناطق دوزبانه
- ۴- عصاره، فریده، بافته، مونا، زبان‌آموزی کودکان پیش‌دبستانی، انتشارات مدرسه، ۱۳۹۱.
- ۵- عصاره، فریده، اهداف برنامه‌ی زبان‌آموزی مناطق دوزبانه، مجله رشد پیش‌دبستانی، زمستان ۱۳۸۸.
- ۶- عصاره، فریده، محتوای برنامه‌ی زبان‌آموزی مناطق دوزبانه، مجله رشد پیش‌دبستانی، بهار ۱۳۸۹.
- ۷- عصاره، فریده، روش پاسخ‌کاملاً بدنی در مناطق دوزبانه، مجله رشد پیش‌دبستانی پاییز ۱۳۸۹
- ۸- راهنمای برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی کودکان پیش‌دبستانی در مناطق دوزبانه، مصوبه ۱۳۸۷/۸/۵ مورخ ۱۳۰/۱۲/۲۶/۸

- 1- friman 'larsen(2000)'Techniques and principles in teaching of language
- 2- Richards 'jack c'(2001)'Approaches and methods in language teaching. Cambridge university press
- 3- <http://www.ed.gov/databases/EAICDigests/ed321969.html>

مقدمه

کتابی که در دست شماست، به منظور راهنمایی و آشناسازی مؤلفان و تولیدکنندگان محتوای واحدها و فعالیتهای زبان‌آموزی کودکان است که در مناطق غیرفارسی‌زبان این مرز و بوم زندگی می‌کنند. این کتاب براساس راهنمای برنامه‌ی زبان‌آموزی کودکان پیش‌دبستانی در مناطق دوزبانه، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش به شماره ۱۲۰/۱۲۱۲۶/۸ و به تاریخ ۱۳۸۷/۸/۵ تهیه شده است.

محورهای بحث در این کتاب بر سه گفتار مبتنی است. پایان‌بخش این کتاب ضمانی آورده شده که مشتمل بر نمونه‌های فعالیتهای زبان‌آموزی در قالب یک واحد یادگیری است.

گفتار اول اجمالی از مباحث دوزبانگی مشتمل بر دو فصل است که در آن به شیوه‌های دوزبانگی، مزایا و برتریهای آن، دسته‌بندی کودکان مناطق مختلف دوزبانه در کشور ایران و نیز مسائل قابل توجه در هر دسته می‌باشد.

گفتار دوم به تبیین عناصر برنامه درسی زبان‌آموزی کودکان در مناطق دوزبانه اختصاص دارد، هشت فصل را دربر می‌گیرد. در اولین عنصر برنامه که رویکرد است، ضمن اشاره به تلفیقی بودن آن، رویکرد ارتباطی برنامه مورد تأکید قرار گرفته است. در ضمن رویکردهای دیگری از قبیل رویکرد

درک بنیاد، شفاهی - موقعیتی، عاطفی - انسانی را هم که با آن درآمیخته شده، توضیح داده شده است. در فصل بعد در این گفتار، اهداف کلی و جزئی برنامه تبیین شده است. توانش زبانی و ارتباطی که هدف کلی برنامه را تشکیل می‌دهد، و همچنین اهداف جزئی و خرده مهارت‌های مربوط به چهار مهارت زبانی شرح داده شده است.

در سومین عنصر برنامه، یعنی محتوا، علاوه بر تعریف آن، به ساختار و ساختمان یک فعالیت زبان‌آموزی که تکه‌ای از یک واحد یادگیری است؛ چارچوب محتوایی هر واحد و فعالیت یادگیری در قالب مقوله‌هایی از قبیل دسته‌های مختلف واژگانی، ساختارها و کارکردهای زبانی که عناصر تشکیل‌دهنده قلمرو محتوا هستند؛ اشاره شده است. علاوه بر آن، در این فصل، به چگونگی انتخاب و تدوین محتوا که می‌تواند به سه شکل مؤلف ساخته، از پیش آماده، و تغییر در متنها انجام گیرد؛ پرداخته می‌شود. اصول حاکم بر انتخاب و سازمان‌دهی محتوا نیز از جمله عناوین دیگری است که در بخش محتوا جلوه می‌کند.

پس از محتوا، در فصل دیگری از این گفتار روشها خودنمایی می‌کند. اعم از چیستی و چرایی آنها در زبان‌آموزی کودکان پیش‌دبستانی مناطق دو زبانه، انواع آن و نیز اصولی که در به کارگیری روشها باید مورد توجه قرارگیرد. همچنین نحوه ارزشیابی از پیشرفت زبان‌آموزی کودکان مناطق مذکور و اصولی که در این عنصر حساس باید توجه شود، آخرین فصل گفتار دوم را تشکیل می‌دهد.

از آنجاکه میزان دانش و توانش زبانی (به زبان فارسی) کودکان مناطق دو زبانه به یک اندازه نیست، چندسطری نیز درباره شقوق و راه‌های مختلف استفاده از فعالیتها و واحدهای یادگیری زبان‌آموزی متناسب با سطح زبانی کودکان در نقاط مختلف آن مناطق نگاشته شده است.

در گفتار سوم، روند طراحی و تولید یک واحد زبان آموزی، که از نوع محتوای مؤلف ساخته نشأت می‌گیرد، در سه بخش زیر، از اولین مرحله که انتخاب موضوع است، تا آخرین مرحله آن که بررسی ارزشیابی واحدهای یادگیری است، شرح داده شده است. این بخشها به ترتیب عبارت‌اند از: ۱- طراحی، یعنی تهیه نقشه یک واحد زبان آموزی ۲- تدوین فعالیتهای زبانی ۳- بررسی و ارزشیابی از فعالیتهای زبان آموزی. در ضمن این سه بخش با کلیه زیربخشهای آن در یک نمودار یک صفحه‌ای به نمایش گذاشته شده است.

در بخش ضمانت نیز، چند فعالیت زبان آموزی مشتمل بر مکالمه، داستان، نمایش و کاربردستی، در قالب یک واحد یادگیری با عنوان "کوچه" طراحی و تدوین شده است.

در پایان جا دارد از همکاری مداوم اعضای محترم کمیته زبان آموزی، خانمها مونا بافته و حمیرا نیاورانی و نیز از سرکار خانم فاطمه رضائی و جناب آقای مرتضی طاهری که زحمت بررسی این مجموعه را پذیرفتند و از رهنمودهای آنان بهره‌مند شده‌ایم، تقدیر و تشکر شود.

فریده عصاره

۱۳۹۰

